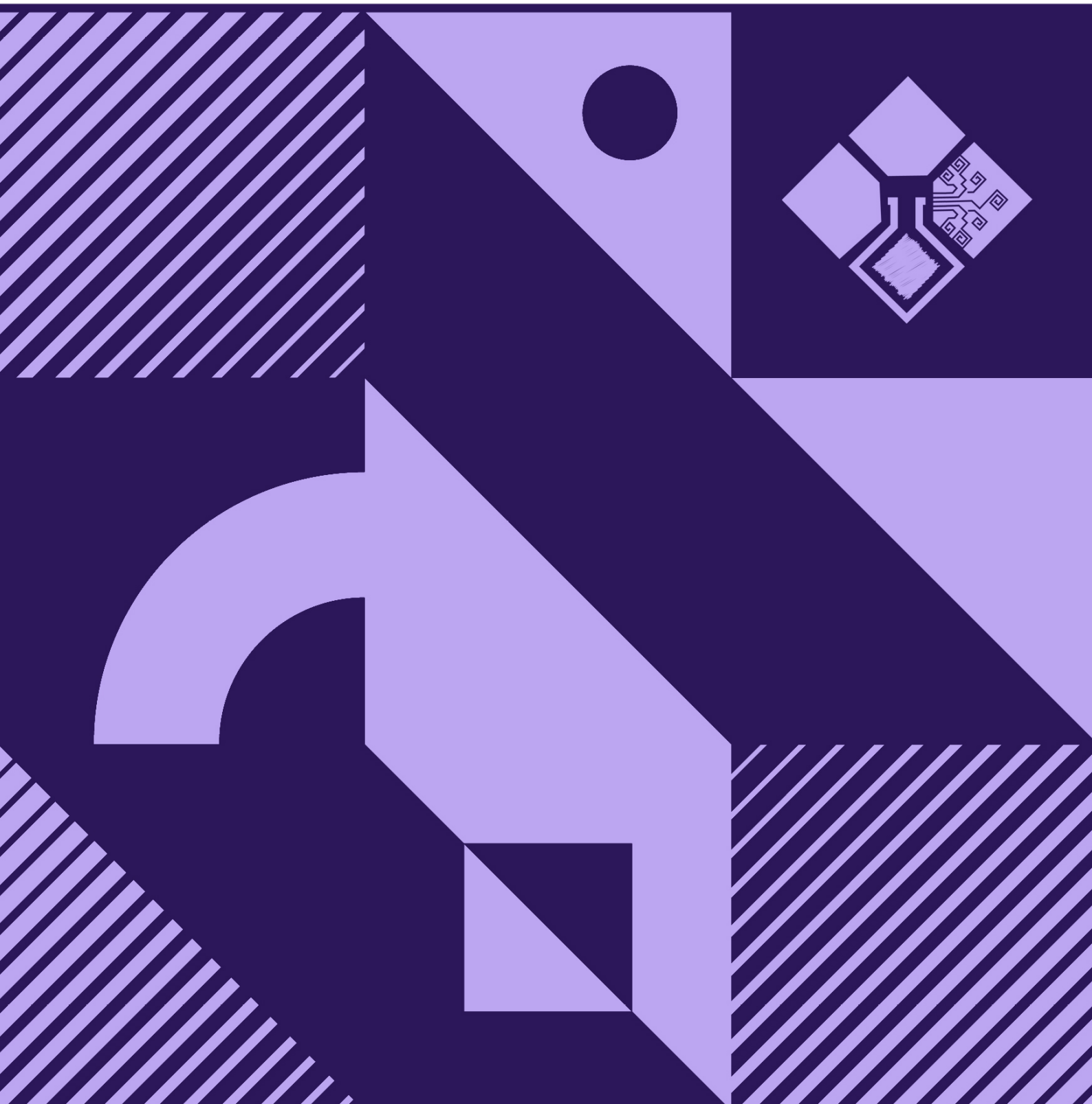
ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

З МАТЕРІАЛАМИ IX МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

14 СЕРПНЯ 2026 РІК

М. ОДЕСА, УКРАЇНА

«ІННОВАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ СЬОГОДЕННЯ В СФЕРІ ПРИРОДНИЧИХ, ГУМАНІТАРНИХ ТА ТОЧНИХ НАУК»

DOI 10.62731/mcnd-14.08.2026.006

ВІДСУТНІСТЬ РОЗРИВУ У ЧАСІ МІЖ ЗАТРИМАННЯМ ТА ІНКРИМІНОВАНИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ЯК МАРКЕР ЗАКОННОСТІ ПРОЦЕДУРИ ЗАТРИМАННЯ

Чистякова А.С.
ORCID ID: 0009-0008-9495-8143
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
Університет «КРОК», Україна

Відсутність розриву у часі між затриманням та інкримінованим кримінальним правопорушенням є одним (але не єдиним) маркером законності затримання особи. Якщо такий розрив має місце, є підстави вважати таке затримання незаконним. Так, у рішенні «Кавала проти Туреччини» [1] Суд вказав, що «не може залишити поза увагою той факт, що заявника було заарештовано через чотири роки після подій у Гезі та початком розслідування у 2013 році. При цьому, Уряд не надав жодного аргументу, що пояснює цей значний проміжок часу». Після затримання також не було зібрано жодних доказів, які б змінили напрям розслідування. З огляду на це, ЄСПЛ дійшов висновку про відсутність конкретних фактів чи інформації, які б виправдовували початкове та подальше тримання заявника під вартою.

Слідчі судді під час розгляду заяв та повідомлень в порядку ст. 206 КПК України переважно звертають увагу на наявність / відсутність розриву у часі між кримінальним правопорушенням, інкримінованим особі, та фактичним моментом затримання, і наявність такого розриву здебільшого стає підставою для ухвалення рішення про негайне звільнення особи. Так, у рішенні Комінтернівського районного суду м. Харкова у справі № 641/3702/24 [2] предметом оцінки була ситуація, коли затримання відбулося на наступний день після нібито вчинення кримінального правопорушення, і суддя оцінив таке затримання як незаконне і постановив рішення негайно звільнити з під-варти. Предметом розгляду Деснянським районним суду м. Чернігова у справі

№ 750/9411/24 [3] була ситуація, коли затримання особи відбулося через понад 33 години після ймовірно вчиненого правопорушення, і це рішення було визнано незаконним. Предметом розгляду Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська [4] була ситуація, коли затримання відбулося на наступний день після події інкримінованого підозрюваному кримінального правопорушення, і у цій ситуації затримання також було визнано незаконним. Аналогічна ситуація, коли затримання відбулося на наступний день після вчинення кримінального правопорушення і на наступний день після внесення відомостей до ЄРДР, була предметом розгляду Ковпаківського районного суду міста Суми у справі № 592/6557/23 [5] і таке затримання було визнано незаконним.

Також маркером законності, який пов'язаний з попереднім, слід визнати затримання особи виключно за наявності достатньої кількості доказів про вчинення саме особою, стосовно якої застосовують процедуру затримання, кримінального правопорушення. Затримання особи без будь-яких або без достатніх доказів вчинення нею кримінального правопорушення слід визнавати таким, що не відповідає вимогам п. 1 ст. 5 Конвенції.

Так, у справі «Расул Джафаров проти Азербайджану» [6] заявника було затримано за підозрою у зв'язку із ймовірними порушеннями фінансової діяльності низки громадських організацій, заявник скаржився на відсутність обґрунтованої підозри проти нього протягом усього періоду досудового розслідування, включно з початковим етапом після затримання і його подальшим триманням під вартою. ЄСПЛ у рішенні зазначив, що «вся неправомірна поведінка, приписувана заявнику, по суті випливає з того факту, що він керував громадською організацією, яка не була зареєстрована державою, а також не здійснив реєстрації отриманих грантів. Ніякої іншої інформації чи доказів, які б підтверджували підозру, ані на момент обвинувачення, ані протягом усього періоду тримання під вартою не було продемонстровано». Суд дійшов висновку, що таке обґрунтування не відповідає мінімальним стандартам, закладеним у п. 1 ст. 5 Конвенції.

У справі «Луканов проти Болгарії» [7] ЄСПЛ дійшов висновку про те, що «він не переконався у тому, що поведінка, за яку заявника було притягнуто до відповідальності, становила кримінальний злочин згідно з болгарським законодавством у відповідний час», констатувавши у

зв'язку із цим порушення п. 1 ст. 5 Конвенції. Жодне позбавлення волі не буде законним, якщо воно не базується на одній із допустимих підстав, зазначених у пп. (a)–(f) ч. 1 ст. 5 Конвенції («Хлаіфія та інші проти Італії», § 88) [8].

Механізм, передбачений ст. 206 КПК України, надає саме слідчому судді специфічні повноваження оперативно відреагувати на факт затримання та здійснити перевірку наявності підстав для позбавлення особи свободи та звільнення такої особи, якщо за результатами такої перевірки відповідних підстав не буде встановлено. По суті, статтею передбачений процесуальний механізм звільнення слідчим суддею будь-якої особи, яка позбавлена свободи за відсутності судового рішення. Верховний Суд в одній зі своїх правових позицій [9] уточнив, що положення ст. 206 КПК України мають на меті забезпечення процесуального механізму звільнення слідчим суддею будь-якої особи, яка позбавлена свободи за відсутності судового рішення, та застосовуються саме в таких випадках.

Згідно з п. 4 ст. 5 Конвенції, затримана чи взята під варту особа має право ініціювати провадження з метою перевірки судом процесуальних і матеріально-правових умов, які є неодмінними для забезпечення «законності» у значенні п. 1 ст. 5 Конвенції позбавлення її свободи. Це означає, що компетентний суд має перевірити не лише дотримання процесуальних вимог національного законодавства, а й обґрунтованість підозри, яка стала підставою для затримання, та легітимність мети, з якою здійснювалися це затримання і подальше тримання під вартою (справа «Ґрауслс проти Литви», заява № 36743/97, п.п. 51, 55, від 10.10.2000). У п. 4 ст. 5 Конвенції зазначено, що «суд без зволікання встановлює законність затримання». Ця вимога містить два аспекти: по-перше, можливість здійснення судового контролю має забезпечуватися невдовзі після взяття особи під варту і, в разі необхідності, з розумною періодичністю надалі. По-друге, таке провадження має здійснюватися з належною старанністю (див. справу «Худобін проти Росії», заява № 59696/00, п. 115). Хоча п. 4 ст. 5 Конвенції не зобов'язує досліджувати кожний аргумент у доводах особи, взятої під варту, стосовно законності такого заходу, суддя, розглядаючи таке звернення, повинен врахувати наведені особою конкретні факти, здатні поставити під сумнів існування умов, які для цілей Конвенції є неодмінними для забезпечення «законності» позбавлення свободи (див. справу «Ніколова проти

Болгарії», № 31195/96, п. 61). Вивчення судової практики з перевірки заяв та повідомлень про незаконне затримання свідчить, що суди звертають увагу на докази про наявність підстав для затримання особи [10] та наявність зв'язку між інкримінованим діянням та фактом затримання, а також належну процесуальну фіксацію процедури затримання.

Висновки:

У результаті аналізу можна сформулювати два досить логічні висновки. Затримання є правомірним, якщо немає розриву у часі між кримінальним правопорушенням, інкримінованим особі, та фактичним моментом затримання. За відсутності доказів підозри будь-які дії стосовно затримання особи слід визнавати такими, що не відповідають вимогам п. 1 ст. 5 Конвенції.

Список використаних джерел:

1. Case of Kavala v. Turkey: Judgment of the European Court of Human December 2019. URL: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-199515
2. Ухвала Комінтернівського районного суду м. Харкова, справа № 641/3702/24. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/119545159
3. [1] Ухвала Деснянського районного суду м. Чернігова від 05.07.2024, справа № 750/9411/24. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/120202696
4. Ухвала Амур-Нижньодніпровського районного суду м. Дніпропетровська від 09.08.2023, справа № 199/6443/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/112740027
5. Ухвала Ковпаківського районного суду міста Суми від 17.05.2023, справа № 592/6557/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/110954722
6. Case of Rasul Jafarov v. Azerbaijan: Judgment of the European Court of Human rights, 17 March 2016. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001- 161416
7. Case of Lukanov v. Bulgaria: Judgment of the European Court of Human rights, 20 March 1997. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58022
8. Case of Khlaifia and others v. Italy, (Application no. 16483/12). URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-170054%22]}
9. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 27.05.2019, справа № 766/22242/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/82188443
10. Ухвала Деснянського районного суду м.Чернігова від 06.12.2022, справа № 750/8669/22. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/107684896
11. Ухвала Приморського районного суду м. Одеси від 18.05.2023, справа № 522/9609/23. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/111017952